

"Mumsig mat" frestar från franskan

2006-07-03 00:00

Språkens ställning i den svenska skolan är kraftigt försvagad. Orsakerna är bland annat utbud av lätta flumkurser. Vi behöver stärka språken för att leva upp till EU-beslutet, som Sverige skrivit under, om att alla ska kunna två språk utöver sitt eget, skriver Birgit Harling.

Hur kan det komma sig att språkens ställning i den svenska skolan har försvagats så mycket under senare år?

Vi når nu inte upp till det beslut som Sverige skrivit under i EU att varje medborgare ska kunna två språk utöver sitt eget.

Jovisst, alla elever läser engelska i grundskolan och början av gymnasiet. Och många börjar med ytterligare ett främmande språk i årskurs 6 eller 7 i grundskolan. De har då att välja på franska, spanska eller tyska. Som stöd för svaga elever ges möjlighet att i stället för att läsa ett andra modernt språk välja så kallad förstärkning i svenska eller engelska, för att kunna komma i kapp sina klasskamrater i dessa ämnen.

Ja, så var det tänkt, men engelska-svenska har i stället urartat till någon sorts "slappa timmen", eftersom den befolkas av allt fler elever som hoppar av de jobbiga studierna i franska, spanska eller tyska. Och vid intagning till gymnasiet smäller det ena lika högt som det andra. Grundskolans tillkortakommande fortplantas alltså upp till gymnasiet, liksom för övrigt gymnasiets tillkortakommanden fortplantas till universitet och högskolor.

Vad händer då när man kommer till gymnasiet? De elever som fullföljt sina studier i franska, spanska eller tyska kan fortsätta med det språk de valt, om de går samhällsvetenskapligt eller naturvetenskapligt program (på naturvetenskapligt program dock bara i ett år). De elever som i grundskolan inte valt ett främmande språk, eller börjat men hoppat av, ska om de går på samhällsvetenskapligt eller naturvetenskapligt program välja ett nybörjarspråk.

Men när det börjar bli svårare att få ett högt betyg i språk är det frestande att i stället välja ett ämne som "Mumsig mat i mysig miljö" eller "Paddla i lugna vatten". På till exempel Linnéskolan finns inte en enda elev som läser språk i årskurs 3. Och varför inte välja "Qi Gong" i stället för en svår kurs i franska? Poängen smäller ju lika högt vid ansökan till högskolan.

Någon som fortfarande undrar varför språken tappar mark? Av sju så kallade steg i engelska är fem obligatoriska för att få högskolebehörighet. Eftersom regeringen har bestämt att alla program ska leda fram till högskolebehörighet innebär det att elever som valt yrkesinriktade program - kanske för att äntligen få ägna sig

åt det som intresserar dem, kanske på grund av allmän skoltrötthet - måste läsa lika teoretiskt avancerade kurser i engelska som de som valt samhällsvetenskapligt eller naturvetenskapligt program. Resultatet blir naturligtvis att många misslyckas. Mindre än tre fjärdedelar av eleverna fullföljer i dag sina gymnasiestudier. Det är inte svårt att föreställa sig vad detta innebär för självkänslan.

Skolverket har nu fått i uppdrag av regeringen att göra om gymnasiet till 2007. Engelska steg 5 ger högskolebehörighet och blir fortfarande obligatoriskt på de yrkesförberedande programmen, liksom engelska steg 6 på naturvetarprogrammet och samhällsvetarprogrammet.

Naturvetarna ska därtill läsa ytterligare ett modernt språk i ett år (100 poäng). Samhällsvetarna ska samla 200 poäng i en valfri kombination av kurser i olika språk, alltifrån engelska och andra vanliga skolspråk till teckenspråk för hörande.

I slutet av april anordnade Uppsala språklärarsällskap, en lokalförening av Lärarna i moderna språk, LMS, en debatt med politiker från Uppsala Kommun: Stavros Giangozoglou (s), Cecilia Forss (m), Mohamad Hassan (fp), Martin Wisell (kd) och Rickard Malmström (mp). De två övriga partierna, c och v, hade också tackat ja till att medverka, men fick i sista stund förhinder. Det blev en mycket engagerad debatt, som bland annat gav följande besked:

Socialdemokraterna står fast vid att alla program ska ge högskolebehörighet, för engelskans del innebär det alltså nationellt prov efter steg 5. På frågan om hur många elever från de yrkesförberedande programmen som faktiskt gått vidare till högskolan svarade Stavros Giangozoglou att det inte fanns några siffror, men att det räckte med en enda för att kravet skulle vara berättigat. Socialdemokraterna vill ha en skola för alla.

Rickard Malmström (mp) tyckte liksom socialdemokraterna att nuvarande mål är bra. Men läraren ska vara handledare och inte motpart till eleverna. Därför ska läraren inte sätta betyg, i stället bör man ha antagningsprov för vidareutbildning, tyckte han.

Den borgerliga alliansen anser att elever inte ska tas in på gymnasiet förrän de uppnått den kompetens som grundskolan är avsedd att ge. Till det ändamålet vill alliansen satsa på de lägsta årskurserna i grundskolan, så att alla lär sig läsa, skriva och räkna. De vill ha nationella prov år 3, inte för betygsättning utan för att fånga upp dem som behöver stöd. Språk bör inte kunna väljas bort i grundskolan till förmån för förstärkning i svenska-engelska. På gymnasiet vill man ha två examina: en högskoleförberedande och en yrkesexamen.

Taktikläsningen ska inte kunna ske - betygen ska viktas så att svårare kurser i språk ges högre meritpoäng än lättare. Det är ingen tvekan om att språken nu har en svagare ställning i den svenska skolan än vad som varit fallet i tidigare generationer.

För att stärka språken så att vi lever upp till EU-målen och framför allt så att vi ger svenska ungdomar större möjligheter att kommunicera i vår allt globalare miljö, är mitt förslag att:

På grundskolan: Gör godkänt betyg i steg 2 i ett modernt

språk obligatoriskt för att komma in på ett studieförberedande program på gymnasiet.

På gymnasiet:

Skilj mellan studieförberedande program och yrkesprogram. Ta bort kravet på att yrkesprogrammen ska ge högskolebehörighet, och därigenom dels kunna göra engelskundervisningen mer adekvat för eleverna på de yrkesförberedande programmen, dels också kunna ställa sådana krav på de studieförberedande programmen att eleverna där faktiskt rustas inför högskolestudier, vilket nu inte är fallet.

Vikta språkbetygen, så att det ger större meritvärde att ha läst upp till steg 5 i ett språk än enbart upp till steg 2. Ta bort möjligheten att ersätta språken med flumkurser. Gör engelska och ytterligare ett främmande språk obligatoriska i årskurs 3 på studieförberedande program för de elever som önskar få högskolebehörighet.

Sent omsider har s-regeringen nu beslutat att försöka råda bot på ett par av de problem som de själva skapat.

Regeringen avser således att nya antagningsregler till högskolan ska börja gälla 2010. Då ska högre kurser i franska, spanska och tyska (men inte engelska!) ge extra meritpoäng. Man vill också begränsa möjligheterna för skolorna att anordna den värsta sortens flumkurser.

Ytterligare reformer krävs dock för att Sverige ska få en skola som är i nivå med den i vårt grannland Finland.

Birgit Harling

ordförande i Uppsala språklärarsällskap, LMS-Uppsala
fd språklärare med 40 års undervisningserfarenhet
läromedelsförfattare
UNT 3/7 2006